

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D

Izvještaj o radu za 2020.godinu

Podgorica, jun 2021

SADRŽAJ

1.	<i>Uvod .....</i>	<i>2</i>
2.	<i>Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2020. godini .....</i>	<i>3</i>
3.	<i>Ukupna kreditna aktivnost za 2020.godinu .....</i>	<i>4</i>
4.	<i>Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima.....</i>	<i>9</i>
5.	<i>Monitoring porfolija .....</i>	<i>10</i>
6.	<i>Unutrašnja kontrola .....</i>	<i>14</i>
7.	<i>Privatizacija.....</i>	<i>14</i>
8.	<i>Akcije / Udjeli .....</i>	<i>15</i>
9.	<i>Investicione nekretnine i stečena aktiva.....</i>	<i>17</i>
10.	<i>Aktivnosti iz domena pravnih poslova .....</i>	<i>18</i>
11.	<i>Informacione tehnologije-podrška poslovnim procesima .....</i>	<i>18</i>
12.	<i>Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja .....</i>	<i>20</i>

1. Uvod

Najveći dio podrške tokom 2020. godine se odnosio na ublažavanje negativnih efekata pandemije. Pandemija koronavirusa dovela je do velikih poremećaja u svjetskoj privredi. S tim u vezi ograničenja u poslovanju i pad potrošnje pogodio je brojne djelatnosti, a mnogi privredni subjekti su bili suočeni sa izazvom elementarnog održavanja poslovanja. Najteže posljedice su efektuirane u sektorima koji su zbog mjera suzbijanja pandemije morali u potpunosti ili djelimično obustaviti aktivnosti.

U cilju ublažavanja negativnih efekata epidemije novog korona virusa, Vlada CG je na sjednicama od marta, juna i jula 2020. godine usvojila tri paketa socio-ekonomskih mjera

U skladu sa navedenim Vladinim mjerama, ciljevi IRF CG su bili usmjereni na podršku privredi u cilju ublažavanja negativnih efekata epidemije novog koronavirusa. Tokom 2020. godine značajan dio podrške se odnosio na prevazilaženje problema likvidnosti sa kojim se susreo veliki broj preduzeća, kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti.

Osim navedenog, nastavljeno je ulaganje u otvaranje novih preduzeća, poboljšavanje konkurentnosti, a sve sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta kroz kontinuiranu podršku i podsticanje ravnomjernog privrednog razvoja Crne Gore.

I tokom 2020. godine IRF CG u svakodnevnom radu stavlja fokus na preduzetništvo, kako za postojeće tako i nove biznise. Razvoj preduzetništva je prvenstveno usmjeren podršci posebnim ciljnim grupama: mladi, početnici, žene u biznisu, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, klasteri i sl.

Uspješna mala i srednja preduzeća su nosioci razvoja privrede, pa se najveći dio IRF CG finansijske aktivnosti upravo opredjeljuje u tom smjeru. Obezbeđujući finansijska sredstva IRF CG značajno doprinosi razvoju svih regija sa posebnim osvrtom na sjeverne opštine i one sa stepenom razvijenosti niže od prosječne na nivou države.

Osim rasta i razvoja postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća, u proteklom periodu, IRF CG je vodio računa i o velikim preduzećima i to kroz ulaganje u prioritetne sektore (turizam i ugostiteljstvo, poljoprivredu i proizvodnju hrane), podsticaj konkurentnosti i diversifikaciju crnogorske ekonomije.

Posvećenost i relevantan angažman IRF CG je prepoznat ne samo od korisnika programa podrške i lokalnih partnera nego i od međunarodnih institucija. To je izuzetno važno imajući u vidu činjenicu da se sredstva za finansiranje obezbeđuju na međunarodnom finansijskom tržištu.

Održiv finansijski rezultat baziran je na potrebi da se kontinuirano prati adekvatnost portfolia i monitoring realizovanih projekata kako bi efekti na progres crnogorske ekonomije i životni standard bili u skladu sa očekivanim.

2. Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2020. godini

Prema konačnim podacima MONSTAT-a realna stopa rasta BDP-a Crne Gore u 2019. godini iznosi 4,1%. U prvom kvartalu 2020. godine, prema preliminarnim podacima ostvaren je realni rast od 2,7%, dok je u drugom, trećem i četvrtom kvartalu ostvaren pad od 20,2%, 26,9% i 7,5% respektivno u odnosu na isti period prethodne godine.

Godišnja inflacija u decembru 2020. godine, mjerena potrošačkim cijenama iznosila je (-0,9%), dok je inflacija mjerena harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena iznosila (-1,3%).

Industrijska proizvodnja je u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu zabilježila pad od 0,9%. Pad proizvodnje je ostvaren u sektorima prerađivačka industrija (-0,5%) i snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom (-3,8%), dok je u sektoru vađenje ruda i kamena ostvaren rast od 7,2%.

Broj dolazaka turista, u kolektivnom smještaju, u 2020. godini iznosio je 268.878 što je za 83,2% manje u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno je ostvareno 944.442 noćenja, što je za 82,1% manje nego u 2019. godini.

U decembru 2020. godine, prema evidenciji MONSTAT-a, bilo je zaposleno 160.978 lica, što je za 1,8% manje u odnosu na prethodni mjesec, i za 18,9% u odnosu na decembar 2019. godine. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje 31.12.2020. godine nalazilo se ukupno 47.509 nezaposlenih lica, što je u odnosu na prethodni mjesec više za 456 lica ili 0,97%, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine više za 9.911 lica ili 26,36%.

Bilansna suma banaka na kraju decembra 2020. godine iznosila je 4.586,5 mil€ i bilježi pad od 0,9% u odnosu na prethodni mjesec, dok u odnosu na decembar 2019. godine bilježi pad od 0,4%. U strukturi aktive banaka, u decembru 2020. godine dominantno učešće od 68,9% ostvarili su ukupni krediti (ukupno odobreni krediti banaka na kraju decembra 2020. godine iznosili su 3.159,2 mil€ i bilježe pad od 2,7% na mjesečnom nivou, dok u odnosu na decembar 2019. godine bilježe rast od 3,2%). U strukturi pasive, dominantno učešće od 73,5% ostvarili su depoziti (depoziti u bankama u decembru 2020. godine iznosili su 3.372,9 mil€, i zabilježili su rast od 0,2% na mjesečnom nivou, dok su na godišnjem nivou bili manji za 3%.

Ukupan kapital banaka na kraju decembra 2020. godine iznosio je 586,7 mil€ i bilježi pad od 6,3% na mjesečnom nivou, dok na godišnjem nivou bilježi pad od 1,9%.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na ukupno odobrene kredite u decembru 2020. godine iznosila je 5,33%, dok je prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila 5,84%. Na godišnjem nivou, nominalna kamatna stopa bilježi pad od 0,13 p.p, dok efektivna kamatna stopa bilježi pad od 0,17 p.p.

Prosječna ponderisana efektivna pasivna kamatna stopa iznosila je 0,40% u decembru 2020. godine i bila je veća za 0,01 p.p. u odnosu na prethodni mjesec, dok je u odnosu na isti period prethodne godine niža za 0,01 p.p.

3. Ukupna kreditna aktivnost za 2020.godinu

Poslovna 2020. godina završena je ukupnom realizacijom od 284,7 mil€ (kreditni 143,5 mil€, faktoring 141,2 mil€). Planirana realizacija za 2020. godinu od 200 mil€, ovakvim rezultatom, premašena je za 42,33%.

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unaprjeđenje poslovnog ambijenta radi poboljšanja konkurentnosti privrede uz povećanje zaposlenosti i to kroz mehanizme finansijske podrške koji obezbjeđuju podršku razvoju prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unaprjeđenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća;
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično);
- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodnu za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;
- Tokom 2020. godine posebno je značajna podrška za prevazilaženje negativnih posledica pandemije;

3.1. Razvoj preduzetništva

Unaprjeđenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva. Ciljne grupe koje je potrebno kvalitetno integrisati su: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, dakle, u najvećoj mjeri početnici u biznisu.

IRFCG je prepoznao značaj razvoja preduzetništva koji je podržan sa oko 15 kreditnih linija, koje imaju za cilj motivisanje pomenutih ciljnih grupa za započinjanje sopstvenog biznisa i to uz veoma povoljne uslove finansiranja.

U Crnoj Gori je prepoznat potencijal mladih preduzetnika tako da su organizovani razni modeli finansijske i nefinansijske mjere podrške preduzetništvu mladih. Mladi u Crnoj Gori su suočeni sa specifičnim izazovima u startovanju biznisa, a koji se uglavnom odnose na nedostatak vještina za preduzetnički poziv, neadekvatnog obrazovanja, nedostatka radnog iskustva i nedostatka finansijskih sredstava za početak biznisa. IRF CG poseban fokus ima na pružanju podrške visokoobrazovanim mladim ljudima kako bi se smanjio trend rasta nezaposlenosti te ciljne grupe. Zato će i dalje biti omogućeno da za kredite konkurišu i mladi koji su fakultetski obrazovani, a koji se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Osim toga kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, promovisanju samozapošljavanja žena, jer su istraživanja o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori identifikovala strukturne, ekonomske i infrastrukturne

prepreke. U kreditnoj ponudi IRF CG, žene u biznisu su podržane kroz 3 kreditne linije, a sve žene koje imaju potencijala da započnu sopstveni biznis, biće podržane i u narednom periodu.

U cilju uvećanja preduzetničke baze kao preduslova za stvaranje novih radnih mjesta, ali i ravnomjernog regionalnog razvoja značajan segment preduzetničkog potencijala prepoznat je i u individualnim poljoprivrednim proizvođačima jer poljoprivreda predstavlja najznačajniji izvor prihoda, stanovništva Sjevernog regiona. Sektor poljoprivrede ima važnu ulogu u ekonomiji Crne Gore, sa značajnim učešćem u bruto domaćem proizvodu.

Za razvoj preduzetništva, u toku 2020. godine IRF CG je izdvojio 33 mil€, što je za oko 60% više nego u 2019. godini.

3.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Ukoliko se posmatraju aktivni poslovni subjekti u CG po klasi veličine, više od 90% su mikro i mala preduzeća. Takođe, po obliku svojine, od ukupnog broja poslovnih subjekata u CG, preko 99% je u privatnom vlasništvu.

S tim u vezi IRF CG je prepoznat kao institucija koja pruža značajnu podršku razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP). Posebna prilika za kreiranje novih radnih mjesta je prepoznata u stimulaciji dodatnog investiranja u okviru postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća tako da se u konituirano analiziraju potencijali postojećih preduzeća i nude posebne kreditne linije za realizaciju njihovih razvojnih projekata.

MMSP ostvaruju značajan uticaj na stabilan ekonomski razvoj Crne Gore i bitno doprinose rastu društvenog proizvoda, otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti, a takođe su i značajan izvor inovacija i povećanja konkurentnosti na domaćem tržištu, uz snažan uticaj i ulogu u ravnomjernijem regionalnom razvoju.

Kreditnom ponudom za 2020. godinu, za sektor MMSP, IRF CG je opredijelio kreditne linije kojim je podržao djelatnosti u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane, modernizacije industrije, turizam i ugostiteljstvo, kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Ovi sektori imaju značajan efekat (direktni i indirektni) na ostale sektore, a njihovim razvojem omogućava se direktan doprinos BDP-u.

U strukturi plasiranih sredstava po djelatnosti, tokom 2020. godine, najzastupljeniji sektor je trgovina sa 33% ukupne realizacije, u iznosu od 94,6 mil€.

Slijedi uslužna djelatnost koja sa realizacijom od 56,5 mil€, čini 20% ukupno realizovanih sredstava.

Veliki dio investicione aktivnosti obavlja se u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od stratejskih prioriteta razvoja crnogorske privrede. Za ovu djelatnost IRF CG je u 2020. godini investirao 53,8 mil€.

Raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima, jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima.

Tokom 2020. godine u poljoprivredu i proizvodnju hrane uloženo je oko 40 mil€, što je za 13% više nego realizacija u 2019. godini (35,3 mil€).

Proizvodna djelatnost sa realizovanih 39,8 mil€ je skoro na istom nivou realizacije ostvarene tokom predhodne godine.

3.3. Podsticaj likvidnosti

Imajući u vidu izazove sa kojima se suočila cjelokupna privreda tokom 2020. godine, usled pandemije Covid-19, najveća aktivnost IRF CG bila je usmjerena na održavanje likvidnosti i očuvanju radnih mjesta.

Pandemija koronavirusa dovela je do velikih poremećaja u svjetskoj privredi. S tim u vezi ograničenja u poslovanju i pad potrošnje pogodio je brojne djelatnosti, a mnogi preduzetnici su bili suočeni sa izazovom elementarnog održavanja poslovanja. Najteže posljedice su efektuirane u sektorima koji su zbog mjera suzbijanja pandemije morali u potpunosti ili djelimično obustaviti aktivnosti.

U cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije novog korona virusa, Vlada CG je na sjednicama od marta, juna i jula 2020. godine usvojila tri paketa socio-ekonomskih mjera.

U skladu sa navedenim Vladinim mjerama, ciljevi IRF CG su bili usmjereni na podršku privredi u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije novog koronavirusa. Tokom 2020. godine značajan dio podrške se odnosio na prevazilaženje problema likvidnosti sa kojim se susreo veliki broj preduzeća kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti.

U sklopu Prvog paketa socio-ekonomskih mjera, u skladu sa Zaključcima Vlade od 24.03.2020, korisnicima programa podrške (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) je omogućeno da apliciraju za privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana.

Po tom osnovu odobreno je 836 moratorijuma na vrijednost ukupnog duga od 160,7 mil.€.

Takođe IRF CG je 24.03.2020. godine donio odluku o novoj kreditnoj liniji "Program podrške likvidnosti privrednicima za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa" namijenjenoj za obezbjedjenje likvidnosti, prevashodno za plaćanje zakupa i isplatu plata. Po osnovu ove kreditne linije odobren je 251 plasman u iznosu od 10.850.340,27 €.

Dodatno je kreiran program podrške održavanju likvidnosti medija kroz kreditnu liniju "Program podrške održavanja likvidnosti medija za ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom korona virusa 2020". Po osnovu ove kreditne linije odobreno je 11 plasmana u iznosu od 1.205.124,41 €.

Takođe, 13.05.2020 IRF CG kreiran je program podrške poljoprivredi i ribarstvu kroz posebnu kreditnu liniju "Program-Easi- Podrške poljoprivredi i ribarstvu radi ublažavanja posljedica od pandemije izazvane korona virusom". Ovaj program podrške je omogućen uz subvencionisanje kamate od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za vrijeme trajanja grejs perioda. Po osnovu ove kreditne linije odobreno je 65 plasmana u iznosu od 648.933,47€.

Osim gore navedenog odobran je i reprogram postojećih obaveza na bazi odobrenja novog grace perioda od 12 do 24 mjeseca, kao i produženje roka otplate kredita do 36 mjeseci. Do kraja 2020. godine je odobren reprogram za preko 235 plasmana izloženosti od preko 110 mil.€.

Ukupno odobrena sredstva za podsticaj likvidnosti, kroz 4 redovne kreditne linije i faktoring, u 2020. godini iznosila su 203,2 mil€, kroz 240 plasmana, što je za oko 40% više u odnosu na prethodnu 2019. godinu kada je taj iznos bio 141,6 mil€.

3.4. Podrška realizaciji green field i brown field investicija

Green field investicije podrazumevaju ulaganje u izgradnju potpuno novog biznisa, koji do tada nije postojao na targetiranom tržištu ili tržišnom području. Direktne investicije kroz novu izgradnju fabrika, postrojenja, pogona, poslovnih jedinica ili filijala, startuju od kupovine zemljišta za izgradnju, sa ili bez prateće komunalne i saobraćajne infrastrukture.

Brown field investicije su takva vrsta investicija koje startuju na već kupljnom zemljištu sa pratećom infrastrukturom, a ulaganjem u razne prazne hale, napuštena vojna postrojenja, skladišta i sl., ista se vraćaju u stanje ponovne upotrebe.

Cilj programa je pružanje finansijske podrške green field, brown field i ostalim investicijama u cilju podsticanja novog zapošljavanja, povećavanja kapaciteta i unapređenja konkurentosti.

Za ovaj program podrške je tokom 2020. godine odobren 1 plasman u iznosu od 3 mil€.

3.5. Podrška infrastrukturnim projektima

Projekti koji će se finansirati iz kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podsticaju razvoja biznisa.

Program se realizuje putem dvije kreditne linije: Program kreditiranja projekata zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije i Program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja.

Cilj Programa je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranju uslova za razvoj biznisa, kao i finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

U 2020. godini finansirana su 3 projekta u ukupnom iznosu od 9,5 mil€.

3.6. Podrška za zaposlenost

Tokom 2020. godine finansirano je 854 projekata (kredita i faktoringa), a očekuje se da bude otvoreno/sačuvano preko 10.000 radnih mjesta.

Podrška zapošljavanju i očuvanju radnih mjesta su strateški prioriteti, koji su naročito dobili na značaju tokom 2020. godine, koju su pratile teškoće ukupne privrede, izazvane pandemijom COVID-19.

Tako da su i sve aktivnosti IRF CG bile , prvenstveno, usmjerene na kreiranje podsticajnog ambijenta, kako bi se održala likvidnost preduzeća i očuvala postojeća radna mjesta.

Odobrena sredstva po regionima

Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014 - 2020 godine, definisana je neophodnost postizanja ravnomjernijeg socio-ekonomskog razvoja svih jedinica lokalne samouprave i regiona, zasnovanog na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju, a sve u cilju unapređenja životnog standarda u Crnoj Gori.

Implementacija Strategije regionalnog razvoja u narednom periodu je fokusirana na realizaciju prioriteta i mjera u ključnim oblastima razvoja na nivou regiona. Ovo je naročito važno na Sjeveru, koga karakteriše najveći broj komparativnih prednosti i neiskorišćanih resursa, a čijom valorizacijom može da se doprinese povećanju stepena razvijenosti ovog regiona i približavanju prosjeka razvijenosti Crne Gore, prosjeku razvijenosti u EU.

Ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

Tokom 2020. godine, IRF CG je nastavio sa praksom da svoje finansijske aktivnosti usmjerava na projekte koji utiču na smanjenje razlika između razvijenih i manje razvijenih opština kroz podršku i dodatne stimulacije za projekte čija je realizacija planirana za sjevernu regiju i opštine sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti.

Za regiju „sjever i opštine razvijenosti ispod državnog prosjeka“ u 2020. godini izdvojeno je ukupno 84,3 mil€, što je za 14% više nego što je za ovu regiju odobreno predhodne godine. Učešće ove regije u ukupno odobrenim sredstvima za poslednje dvije godine (2020/2019) kreće se na nivou od oko 30%.

Za „centralnu regiju“ u 2020.godini izdvojen je iznos od 129,6 mil€ a za „južni region“ iznos od 70,8 mil€.

3.7. Plasmani prema načinu odobrenja

Plasiranje kreditnih sredstava IRF CG vrši direktnom realizacijom i realizacijom preko komercijalnih banaka.

Od ukupnog iznosa odobrenih kreditnih sredstava u 2020. godini (143,5 mil€), 95% ili 136,9 mil€ se odnosi na direktno kreditiranje a tek 5% realizacije je posredstvom banaka ili 6,6 mil€.

3.8. Kamatne stope IRF CG i mjere stimulacije

Politiku kamatnih stopa IRF CG kreira i prati u zavisnosti od stanja na crnogorskom finansijskom tržištu kao i u zavisnosti od uslova dobijanja kreditnih sredstava sa međunarodnog finansijskog tržišta.

Svojim ponudom i uslovima IRF CG održava konkurentnost u odnosu na ostale finansijske institucije na domaćem tržištu, nudeći kamatne stope za direktno plasirane kredite u rasponu od 0% (za kreditne linije: visokoškolski, tehnološki viškovi, žene u biznisu start-up) pa do 4,5%.

Na taj način IRF CG je jedina finansijska institucija u Crnoj Gori sa takvom vrstom ponude.

Osim povoljnih kamatnih stopa IRF CG je obezbijedio i posebne uslove kreditiranja u vidu stimulativnih mjera. One se prvenstveno odnose na subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i opštinama sa stepenom razvoja ispod državnog prosjeka razvijenosti, kao i za subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica. U ovim slučajevima odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže naknade na odobreni kredit.

Stimulacije se odnose i na direktne kredite aranžmane, za koje bi se odobrila garancija neke od poslovnih banaka, na način što se inicijalna kamatna stopa umanjuje za 1 p.p..

Krajnji korisnici kreditnih aranžmana IRF CG mogu biti samo subjekti koji od Poreske uprave obezbijede potvrdu da uredno izmiruju svoje poreske obaveze, dok je za one najurednije koji se nađu na Bijeloj poreskoj listi obezbijedena stimulacija u vidu niže kamatne stope za 0,5 p.p.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5 p.p. , odnosi se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

4. Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono-razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja IRF CG počinje da vrši CBCG i bilo je predviđeno da posebnim propisima uredi minimalne standarde za upravljanje rizicima u IRF CG i koeficijent adekvatnosti kapitala. To je i urađeno donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane CBCG i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRF CG kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je pristupio usklađivanju internih akata i donošenju novih kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka. Svi akti su usaglašeni početkom 2019 godine i isti su doživjeli svoju punu primjenu tokom 2019 godine.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI 9 standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji je počeo da se primjenjuje od januara 2019. godine.

Takođe u cilju praćenja i kontrolisanja rizika u poslovanju IRF CG, posebno kreditnog rizika, uspostavio se redovan sistem izvještavanja nadležnim organima o svim rizicima.

U 2020. godini, zbog pandemije koronavirusa, IRF CG je intenzivirao svoju kreditnu podršku i to posebno za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojima se susreo veliki broj preduzeća kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti. U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije koronavirusa i to putem odobravanja novih kredita korisnicima iz ugroženih sektora. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u određenim sektorima. Takođe, u skladu sa Zaključcima Vlade

Crne Gore i u vezi sa odlukama CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem IRF CG je postojećim korisnicima omogućio korišćenje moratorijuma na otplatu kreditnih zaduženja kao i reprograma, posebno u sektorima turizma i poljoprivrede. Nova kreditna podrška ugroženim sektorima kao i odobravanje reprograma i moratorijuma za te korisnike uslovalo je i značajan rast ispravki vrijednosti i rezervacija za potencijalne gubitke što je umnogome uticalo na finansijski rezultat Fonda.

U cilju smanjenja rizika koncentracije, posebno u pojedinim sektorima i prema određenim korisnicima, IRF CG je krajem 2020. godine preduzeo i korake u cilju kontrole koncentracije izloženosti u narednom periodu i definisao niže limite maksimalne izloženosti za grupe povezanih lica i limite za sektore. Cilj je prevashodno bio da se aktivno upravlja kreditnim portfoliom u narednom periodu i limitira koncentracija izloženosti u odnosu na sopstveni kapital IRF CG.

Za očekivati je da će i 2021. godinu obilježiti značajna uloga IRF CG u kreditiranju privrednika iz ugroženih sektora, uz odobravanje reprograma i moratorijuma postojećih plasmana, što će dalje voditi rastu kreditnog rizika i potrebi iznalaženja načina za održavanje finansijske stabilnosti IRF CG.

5. Monitoring portfolija

IRF CG, kako na dnevnom tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima a takođe, u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 2.272 aktivna plasmana

- *Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja*

Interval kašnjenja	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu
0-30	2,079	91.51%	385,276,546	92.27%
31-60	76	3.35%	18,439,623	4.42%
61-90	37	1.63%	3,772,848	0.90%
91-150	17	0.75%	5,176,853	1.24%
151-270	11	0.48%	332,762	0.08%
271-365	2	0.09%	147,006	0.04%
preko 365	50	2.20%	4,401,459	1.05%
UKUPNO	2,272	100.00%	417,547,097	100.00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 2.41% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2020. godine.

Važno je pojasniti da struktura portfolija po danima kašnjenja na dan 31.12.2020. godine predstavlja presjek stanja na dan, pri čemu nije uključena dinamika statusa kašnjenja tokom trećeg i četvrtog kvartala kada je bilo evidentno povećanje dana kašnjenja kod značajnog broja klijenata, izazvano ograničenjima u poslovanju i smanjenjem likvidnosti uslijed pandemije. Za veliki broj ovih klijenata je tokom četvrtog kvartala sproveden reprogram. Na bazi opšte i sektorske procjene kreditnog rizika, izvršena je promjena klasifikacije i samim tim povećana izdvajanja za ispravke vrijednosti i rezervacije, što se može konstatovati u donjoj tabeli

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2020.GODINU

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2020. GODINU

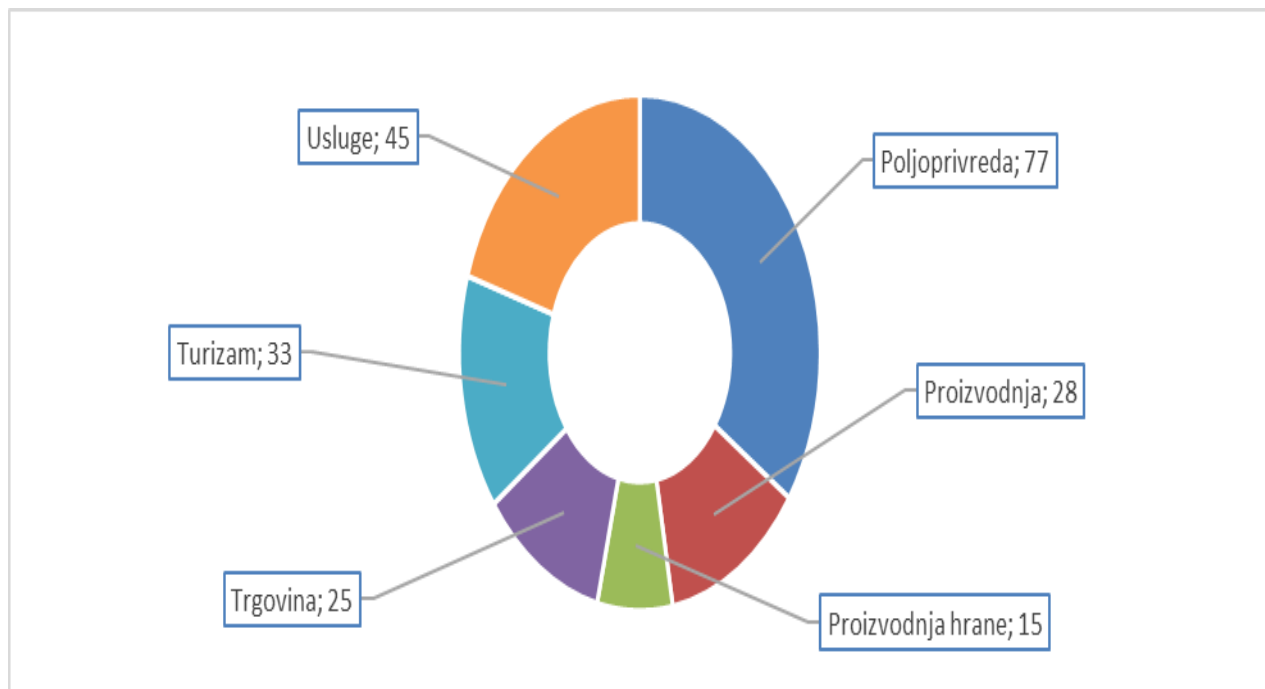
- *Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama*

Klasifikacione grupe	Broj partija	% u ukupnom broju plasmana	Saldo plasmana	% u ukupnom saldu	Iznos rezervacija
A	474	20.86%	125,770,798	30.12%	0
B1	505	22.23%	127,172,686	30.46%	2,543,154
B2	1,046	46.04%	119,270,662	28.56%	8,346,645
C1	124	5.46%	23,182,100	5.55%	4,636,420
C2	51	2.24%	17,023,319	4.08%	6,809,328
D	4	0.18%	205,176	0.05%	143,623
E	68	2.99%	4,922,354	1.18%	4,922,354
UKUPNO	2,272	100.00%	417,547,097	100%	27,401,524

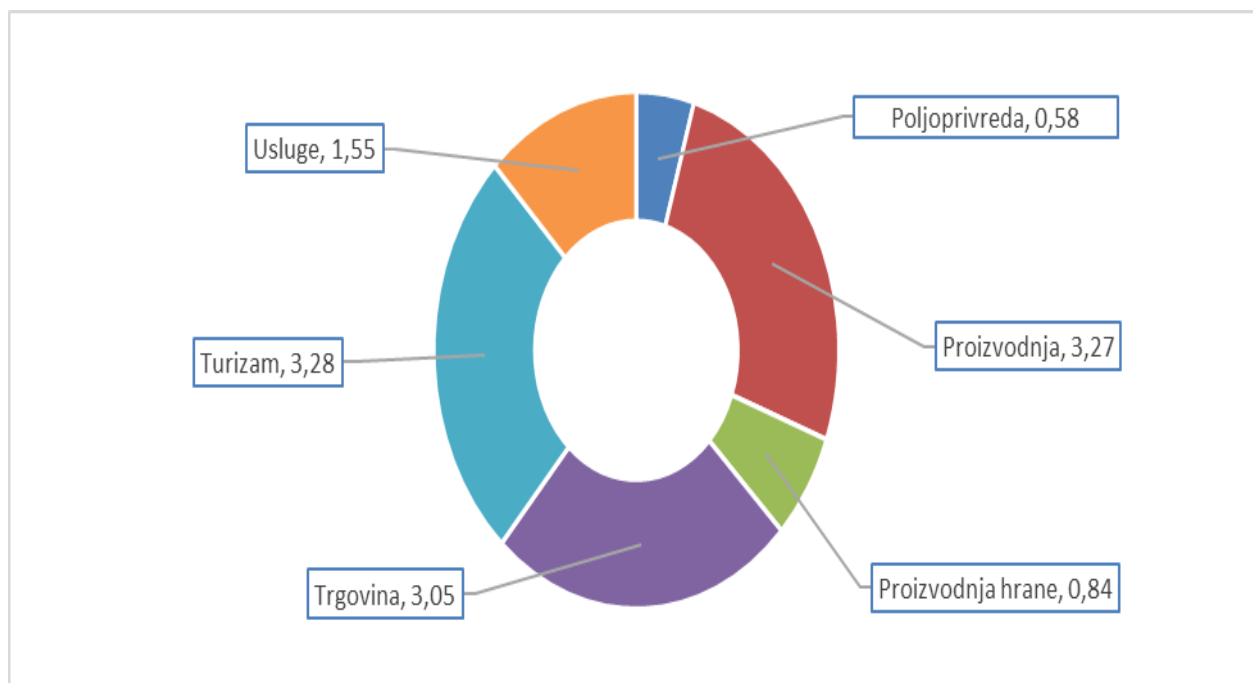
Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kredit klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 10.87% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2020. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima:

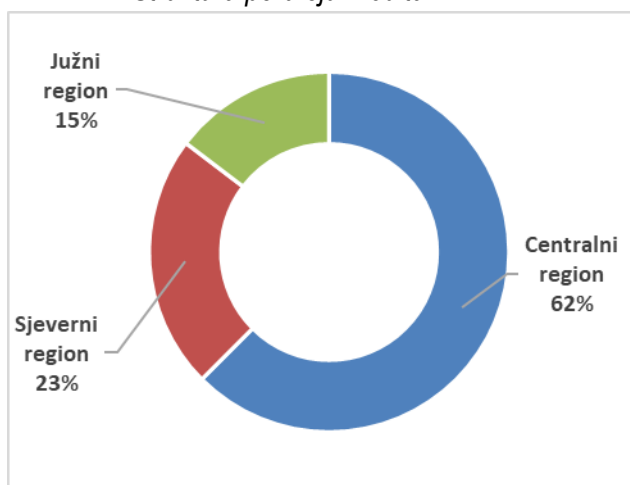

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivnu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj proizvodnji (77 plasmana odnosno oko 35%).

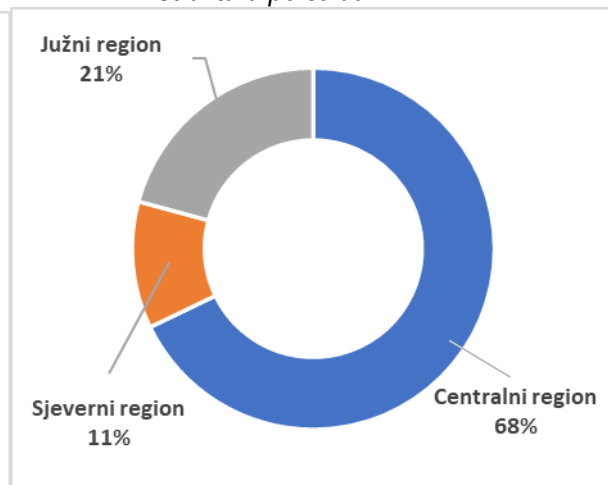
Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti turizma (3.28%).

Posmatano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita

Struktura po saldu

6. Unutrašnja kontrola

Sistem unutrašnje kontrole IRF CG je proces, uspostavljen od strane Menadžmenta namijenjen za postizanje strateških i poslovnih ciljeva, ciljeva izvještavanja i usklađenosti sa pravilnicima, procedurama i politikama IRF CG.

Služba za unutrašnju kontrolu je organizacioni dio IRF-a koji obezbjeđuje podršku procesu upravljanja kreditnim rizikom.

Zadatak unutrašnje kontrole IRFCG je da preventivno djeluje na događaje koji prouzrokuju operativni rizik, ublaži efekte koji su nastali u okviru operativnog rizika i primijeni adekvatnu kontrolu nastale štete.

Služba je odgovorna da provjeri da li je predmet obrade i kontrole u skladu sa zakonskim propisima, internim aktima, programima kreditne podrške IRF-a, kao i važećim politikama, pravilnicima i procedurama.

Ukupan broj kontrolisanih predmeta Sektora za kredite i garancije u 2020. godini je 721, za koje je odrađeno 1.946 kontrola.

U skladu sa Politikom i Procedurom upravljanja operativnim rizicima u 2020. godini je ukupno odrađeno 17 izvještaja. Metodom popunjavanja Upitnika o identifikaciji operativnih rizika i Upitnika o nastalim štetnim događajima, konstatovano je da je u 2020. godini, identifikovano 162 operativna rizika i 10 štetnih događaja koji nijesu prouzrokovali gubitak po poslovanje IRF-a.

7. Privatizacija

Shodno odredbama Zakona o investiciono razvojnom fondu Crne ("Službeni list Crne Gore", br. 080/17), Fond posluje u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja ubrzanog privrednog razvoja Crne Gore, dinamiziranja rasta prvenstveno mikro, malih i srednjih privrednih subjekata kao i podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

IRF CG je u 2020. godini nastavio sa aktivnostima na privatizaciji društava iz svog portfelja, u skladu sa ciljevima i smjernicama definisanih Planom privatizacije za 2020. godinu. Planom privatizacije koji donosi Vlada Crne Gore na prijedlog Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte utvrđeni su osnovni ciljevi privatizacije, metode i načini privatizacije, kao i drugi aspekti ovog procesa. Planom privatizacije su takođe navedena društva sa procentom akcijskog kapitala za privatizaciju. Modeli privatizacije definisani Planom privatizacije za 2020. godinu su: javni tender i berzanska prodaja. Kao ni proteklih nekoliko godina, nije bilo interesovanja investitora za privatizaciju - kupovinu društava koja su preostala u portfelju IRF CG, a putem berze je izvršena prodaja akcija jednog društva iz portfelja Fonda.

Prodaja akcija putem javnog tendera

Planom privatizacije za 2020. godinu za prodaju akcija putem javnog tendera nisu obuhvaćena društva u kojima IRF CG ima vlasništvo.

Kako je planom privatizacije iz ranijih godina raspisan javni oglas i predviđena prodaja akcija u visini 56,48% kapitala Instituta "dr Simo Milošević" AD Igalo, aktivnosti tokom 2020.godine su bile usmjerene na

okončanju pregovora o zaključenju ugovora o prodaji 56,48% akcijskog kapitala Instituta za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „dr Simo Milošević“ AD Igalo, koje je tenderska komisija Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte vodila sa jednim ponuđačem na javnom oglasu – konzorcijumom koji čine češka kompanija Philibert A.S. i crnogorska Vile Oliva D.O.O.

Savjet za privatizaciju Vlade Crne Gore nije prihvatio izvještaj Tenderske komisije za privatizaciju koja je rukovodila cjelokupnim postupkom privatizacije pa je istu zadužio da donese odluku o proglašenju tendera neuspjelim.

Berzanska prodaja akcija

U skladu sa Planom privatizacije za 2020. godinu IRF CG je putem berzanske prodaje, ponudio na prodaju akcije sljedećih društava: "Agrotransport" AD Podgorica, "Crnogoracoop" AD Podgorica i "Kotor projekt" AD Kotor.

IRF CG je, u skladu sa Pravilnikom o postupku privatizacije akcija, udjela i imovine u vlasništvu IRF CG, putem Javnog poziva, izvršio izbor brokerske kuće, VIP BROKER DILER AD Podgorica preko koje je akcije navedenih društava ponudio na prodaju putem berze.

Akcije društva "Agrotransport" AD Podgorica u vlasništvu IRF CG - 16.406 (šesnaest hiljada četiri stotine šest) akcija, koje predstavljaju 44,9246% ukupnog kapitala društva koje su ponuđene na prodaju putem berze su prodate dana 11.08.2020.godine i to po cijeni od 2,56 eura po akciji, dok je ukupna prodajna cijena iznosila 41.999,36 eura.

Za razliku od akcija "Agrotransport" AD Podgorica koje su prodate, za kupovinu akcija društva "Crnogoracoop" AD Danilovgrad nije bilo zainteresovanih kupaca i pored činjenice što su akcije istih nuđene na prodaju putem berze po cijeni koja je umanjena za 95% u odnosu na nominalnu vrijednost – 0,3317 eura. Razlog tome je što navedeno društvo karakterišu značajni finansijski, organizacioni i imovinski problemi, te kao takvo nije bilo atraktivno za potencijalne investitore.

Takođe ni za akcije društva "Kotor projekt" AD Kotor nije bilo zainteresovanih kupaca, iako su iste ponuđene po cijeni od 52,9187 eura po akciji, što predstavlja umanjenje za 50% u odnosu na nominalnu vrijednost.

U vezi ukupnih privatizacionih aktivnosti, treba naglasiti, da je i tokom 2020. godine, kao što i prethodnih godina, IRF CG ostvarivao saradnju sa ostalim vlasnicima državnog kapitala u vezi tekućih pitanja iz oblasti privatizacije.

8. Akcije / Udjeli

Akcije

Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, čine najznačajniji dio portfelja IRF CG. U portfelju IRF CG se nalazi 12 akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva AD Podgorica (CKDD). Radi se o društvima koja je IRF CG preuzeo iz portfelja bivšeg Fonda za razvoj RCG, a koje je Fond za razvoj RCG stekao kroz postupak

svojinsko upravljačke transformacije i privatizacije privrede. Određeni broj društava - Barska plovdba" AD Bar, "Institut Simo Milosevic" AD Igalo, HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj, "13. jul-Plantaže" AD Podgorica, "Marina" AD Bar i "Montecargo"AD Podgorica, "Kotor-projekt" AD Kotor obavljaju svoju poslovnu djelatnost i posluju u skladu sa zakonom, dok društva - "Montepranzo Bokaproduct" AD Tivat, "Crnogoracoop" AD Danilovgrad, "Market" AD Podgorica, Jugooceanija" AD Kotor, HTP "Berane" AD Berane godinama ne obavljaju svoju osnovnu djelatnost

Društva iz portfelja IRF-a registrovana kod CKDD:

R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	% IRF
1	"Barska plovdba" AD Bar	371,465	16.1562
2	"Institut Simo Milosevic" AD Igalo	90,411	23.6461
3	"Montepranzo Bokaproduct" AD Tivat	57,710	51.4010
4	HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj	116,567	7.6468
5	"13. jul-Plantaže" AD Podgorica	39,844,589	22.2278
6	"Marina" ad Bar	258,283	16.9992
7	"Montecargo"AD Podgorica	1,236	0.0370
8	"Crnogoracoop" AD Danilovgrad	54,651	10.6294
9	"Kotor-projekt" AD Kotor	748	16.6518
10	"Market" AD Podgorica	7,113	40.0755
11	Jugooceanija" AD Kotor	326,048	14.3172
12	HTP "Berane" AD Berane	41,119	15.3544

Udjeli

Društva registrovana u CRPS u kojima IRFCG ima udjela:

R.B.	Naziv društva	% IRF
1	"Turistički centar Durmitor" doo Žabljak	100
2	Jp "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva	12,1

• **Turistički centar Durmitor doo Žabljak**

Društvo "Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak osnovano je u novembru 2013. godine. Osnivač i jedini vlasnik, sa 100% učešća u kapitalu, je IRF CG. Društvo upravlja skijalištem Savin kuk na Žabljaku. Krajem 2017. godine, Vlada Crne Gore je osnovala privredno društvo "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac, sa tendencijom da ovo društvo upravlja svim skijalištima u Crnoj Gori, uključujući i skijalište Savin Kuk, koje posluje u sastavu "Turističkog centra Durmitor" DOO Žabljak.

S tim u vezi, tokom 2018. godine, pokrenuta je, od strane društva "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac, inicijativa za restrukturiranje društva i unos kapitala "Turističkog centra Durmitor" DOO Žabljak u novoosnovano društvo "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac. IRF CG je podržao realizaciju pomenute inicijative i Godišnjim planom rada za 2019. godinu, na koji je saglasnost dala Vlada Crne Gore, definisao provođenje daljih aktivnosti.

Do realizacije predmetne inicijative nije došlo. IRF CG je u prethodnom periodu više puta ukazivao resornim ministarstvima Vlade Crne Gore i društvu "Skijališta Crne Gore" DOO Mojkovac na potrebu da se postupak restrukturiranja okonča u što kraćem roku, iz razloga evidentne neodrživosti Društva "Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak kao samostalnog privrednog subjekta, kao i nemogućnosti daljeg finansiranja Društva od strane IRF CG, te činjenice da IRF CG kao finansijska institucija ne može da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore.

- **Javno preduzeće "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva**

Javno preduzeće "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva osnovano je 1991. godine u skladu sa Odlukom Skupštine Republike Crne Gore o osnivanju javnog Društva za vodosnabdijevanje, tretman i odvođenje otpadnih voda i deponovanje čvrstog otpada za područje Crnogorskog primorja i Cetinja. Učešće IRF CG u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" iznosi 7,9 mil€ , odnosno 12,10% kapitala.

Vlada Crne Gore je novembra 2017. godine donijela Odluku o osnivanju DOO "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" kojom je definisano da se Društvo osniva kao jednočlano i da je jedini osnivač Društva Vlada. Kako navedenom Odlukom nije predviđen prenos udjela koji je IRF CG posjedovao u kapitalu JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, IRF CG je tokom 2018. i 2019. godine uputio više urgencija Vladi Crne Gore kojima je zahtijevao da Vlada donese odluku kojom će izvršiti obeštećenje IRF CG za iznos vrijednosti udjela u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje".

Vlada Crne Gore je donijela Zaključak kojim je usvojila Informaciju o predlogu rješavanja udjela Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" i zadužila Ministarstvo održivog razvoja i turizma da pripremi i dostavi Vladi na razmatranje predlog ugovora kojim će se ovo pitanje trajno riješiti. Ministarstvo održivog razvoja i turizma je, u decembru 2020. godine, predložilo IRF CG da sačini tekst predloga ugovora i dostavi ga Ministarstvu kako bi sprovelo dalju proceduru usaglašavanja sa Ministarstvom finansija. U skladu sa predloženim, IRF CG je dostavio Ministarstvu ekologije prostornog planiranja i urbanizma, dana 16.12.2020. godine, Predlog ugovora o prenosu novčanih sredstava. IRF CG očekuje postupanje nadležnog Ministarstva po dostavljenom predlogu Ugovora.

9. Investicione nekretnine i stečena aktiva

U vlasništvu IRFCG nalazi se značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju i Žabljaku koje je IRF CG u prethodnom periodu kupovao i sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore u cilju njihove dalje valorizacije ili stekao na drugi zakonit način.

Shodno aktima IRF CG o upravljanju nepokretnostima u svojini IRF CG, IRF CG je tokom 2020. godine, razmatrao mogućnosti valorizacije nepokretnosti, po principu individualnog pristupa svakoj nepokretnosti pojedinačno.

Nekretnine i zemljišta koji su konstituisani kao sredstvo obezbjeđenja po odobrenim kreditima i koje IRF CG stiče u postupku naplate spornih potraživanja priznaju se u poslovnim knjigama u vrijednosti nižoj između ukupne vrijednosti tih potraživanja i procijenjene vrijednosti. Ove nekretnine i zemljišta IRF CG iskazuje u okviru grupe „stalna sredstva namijenjena prodaji”. Razlika između knjigovodstvene i prodajne vrijednosti se knjiži u momentu prodaje na teret ili u korist bilansa uspjeha.

10. *Aktivnosti iz domena pravnih poslova*

Pravna služba IRF CG je i tokom 2020. godine nastavila sa aktivnostima iz svoje redovne nadležnosti, i u tom pravcu sprovodila je aktivnosti: na sačinjavanju svih vrsta ugovora u vezi sa finansijskim proizvodima, izdavanje svih vrsta saglasnosti, pisma namjere, provjere sredstava obezbjeđenja, poslova iz oblasti javnih nabavki, pristupa informacijama i dr. Služba samostalno zastupa IRF CG u postupcima pred nadležnim sudskim i upravnim organima.

Po pitanju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, tokom 2020. godine, zaključno sa 31.12.2020.godine, IRF CG su ukupno podnijeta 14 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. U vezi sa tim, donešena su 2 (dva) rješenja o dozvoli pristupa, 5 (pet) rješenja o odbijanju pristupa, dok je u 7 (sedam) sačinjeno obavještenje kojim se podnosilac zahtjeva upućuje na sajt IRF ili drugu adresu.

U skladu sa Planom javnih nabavki IRF CG za 2020. godinu i odredbama Zakona o javnim nabavkama i ("Sl. list Crne Gore" br.074/19) u toku poslovne 2020.godine pokrenuto je 26 (dvadeset šest) postupaka javnih nabavki. Od navedenog broja raspisan je 1 (jedan) otvoreni postupak javne nabavke, 2 (dva) postupka hitnih nabavki, 2 (dva) okvirna sporazuma, 1 (jedan) pregovarački postupak i 20 (dvadeset) postupka nabavke male vrijednosti.

IRF CG je posebnu pažnju posvetio donošenju novih akata iz oblasti javnih nabavki. Dana 08.07.2020 godine počeo je sa primjenom novi Zakon o javnim nabavkama ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19 od 30.12.2019). Shodno članu 213 tog Zakona naručiocu su bili dužni da planove javnih nabavki usklade sa Zakon o javnim nabavkama. Shodno uputstvu za usklađivanje plana u skladu sa novim zakonom IRF je usvojio usaglašeni Plan javnih nabavki, a Uprava za javne nabavke ga objavila na svom portalu.

11. *Informacione tehnologije-podrška poslovnim procesima*

U protekloj godini rad Službe za informacione tehnologije bio je fokusiran na implementaciju rješenja u skladu sa nastalom pandemijom COVID-19. U situaciji prisutnosti i širenja virusa COVID-19 odnosno globalne zdravstvene krize, a u skladu sa mjerama Vlade Crne Gore i preporukama Svjetske zdravstvene organizacije o ograničavanju kretanja i kolektivnoj odgovornosti, IT-u je 19.03.2020. godine pristupio pripremama omogućavanja rada na daljinu, odnosno bezbjednog pristupa Informacionom sistemu Fonda (u daljem tekstu IS) od kuće, za odredjen broj zaposlenih. Pri tome se vodilo računa o prioritetima i racionalizaciji finansijskih sredstva potrebnih za dogradnju postojećeg IS i nabavke nove opreme i licenci. Imajući u vidu nepredvidljivost okolnosti i hitnost rješavanja novonastalih poslovnih potreba, obavljanje naših aktivnosti se prilagođavalo i usaglašavalo sa novonastalim situacijama, preporukama i odlukama usvojenim od strane menadžmenta.

Infrastrukturne izmjene uzrokovane COVID-19 pandemijom

U saradnji sa ostalim rukovodiocima službi, definisan je spisak zaposlenih kojima je bilo neophodno omogućiti rad na daljinu. Na osnovu definisanog spiska pokrenuta je nabavka nedostajuće računarske

opreme. Pored računarske opreme, IT služba je morala omogućiti bezbjedan i funkcionalan pristup IT resursima sa udaljenih lokacija. U saradnji sa kompanijom MDS Informatički inženjering odrađena su neophodna podešavanja za udaljeni pristup resursima Fonda. Kako bi IT služba omogućila nesmetano funkcionisanje Fonda, cjelokupno podešavanje IT sistema je završeno u rekordno kratkom roku.

Pored nabavke dodatne računarske opreme, za nesmetan rad bilo je neophodno i povećanje kapaciteta internet linka, što je i realizovano.

Aplikativne izmjene uzrokovane COVID-19 pandemijom

U skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore od 24.03.2020. godine i Odlukom Odbora direktora Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D. od 24.03.2020. godine o odobrenju moratorijuma, a u vezi sa Odlukom CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem O.br. 0101-2279-2/2020 ("Sl.list Crne Gore" br. 19/20), da korisnici kredita (pravna lica, poljoprivrednici, preduzetnici i ostali korisnici kredita) imaju pravo na privremenu obustavu plaćanja obaveza po osnovu kredita u trajanju do 90 dana, IT služba je realizovala hitnu izradu dva softverska modula:

1. Aplikacija FAMP: Praćenje sprovođenja moratorijuma i automatizacija procesa kreiranja dokumenta obavještenje, rješenje i aneksi ugovora o moratorijumu. Automatsko zavodjenje kreirane dokumentacije, slanje na email i SMS korisnicima moratorijuma. Povezivanje zahtjeva za moratorijum i odobrenja. Smještanje svih dokumenta automatski na pojedinačnim folderima za kreditne file-ove.
2. Aplikacija faktoring: Sprovođenje moratorijuma za potrebe Faktoring poslova.

Shodno izmjenama Tehničke dokumentacije za slanje izvještavanje RKR-u, a vezano za identifikaciju klijenata kod kojih je odobren moratorijumu COVID-19 (oznake klasifikacija, dani kašnjenja i sl.), izvršena je korekcija izvještajnog dijela, kako u VERPEX-u tako i u aplikaciji FAMP. Napravljen je i novi izvještaj o moratorijumu koji se mjesečno šalje RKR-u od strane Službe kontrolinga.

U skladu sa kreditnom linijom za likvidnost u doba Covid-19, za potrebe Službe finansija i računovodstva, napravljen je novi modul u FAMP-u za automatizaciju procesa isplate zarada zaposlenima u preduzucima kojima je odobrena ova vrsta aranžmana za likvidnost klijenata.

Implementacija funkcionalnog backup rješenja

U prvoj polovini 2020. godine realizovan je projekat implementacije novog backup rješenja koje omogućava skladištenje kopija podataka ne samo na primarnoj lokaciji, već i na udaljenoj. Samim tim, otpornost na incidentne situacije, kao i sam oporavak u slučaju kraha Informatičkog sistema je podignut na znatno veći nivo.

Organizacija rada IT službe i razvoj internih IT akata

Kako bi se u narednim godinama što kvalitetnije odgovorilo na postavljene kompleksne zadatke popunjeno je radno mjesto Administrator baza podataka. Popunjavanjem navedenog radnog mjesta postigla se efikasnija podjela poslova unutar IT službe što ima efekat na cjelokupan rad i kontrolu rada IT službe.

Takođe, shodno preporuci eksterne revizije izmjenjena sistematizacija radnih mjesta i IT služba je vraćena u direktnu nadležnost Izvršnog direktora.

I u 2020.g. vodilo se računa o razvoju internih procedura koje definišu način i proceduru rada IT službe. S tim u vezi, tokom 2020. godine usvojena su ili modifikovana sljedeća akta:

1. Procedura za upravljanje pravima pristupa
2. Procedura za upravljanje generickim nalogima
3. Procedura za upravljanje IT incidentima
4. Procedura za praćenje učinka dobavljača usluga i IT resursa

12. *Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja*

IRF CG je u 2020. godini ostvario negativan poslovni rezultat u iznosu 11.186.781 €, kao posljedicu više negativnih uticaja, od čega su najvažniji navedeni u nastavku.

Usljed nastale pandemije koronavirusa, a u skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore, IRF CG je pružao direktan doprinos realizaciji Paketa mjera Vlade Crne Gore za ublažavanje negativnih posledica pandemije korona virusa, i to intenziviranjem kreditne podrške posebno za finansiranje obrtnih sredstava i likvidnosti za prevazilaženje problema sa kojim se susreo veliki broj preduzeća, kao posledica potpunog ili djelimičnog prekida aktivnosti. Sve ovo je imalo za rezultat kreditiranje značajnog broja korisnika u uslovima povećanog kreditnog rizika, kao i povećanje rizika koncentracije u pandemijom ugroženim djelatnostima. Takođe, u skladu sa Zaključcima Vlade Crne Gore i u vezi sa odlukama CBCG o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja novog korona virusa na finansijski sistem IRF CG je postojećim korisnicima omogućio korišćenje moratorijuma na otplatu kreditnih zaduženja, kao i reprograma, posebno u sektorima turizma i ugostiteljstva i poljoprivrede. Uvažavajući da se preko 30% ukupnog portfolija odnosi na sektor turizma i ugostiteljstva, uvođenje navedenih mjera dovelo je do kašnjenja i opadanja kvaliteta otplate postojećeg portfolija, što je uticalo na rast ispravke vrijednosti na kumulativnom nivou, odnosno u krajnjem na finansijski rezultat IRF CG. Kako je u nastavku navedeno troškovi ispravke vrijednosti kreditnog portfolija su iznosili 15.285.320 eur.

Dodatno, brisanjem iz registra privrednih subjekata preduzeća Duvanski kombinat Podgorica i Fabrike elektroda Plužine, akumulirane negativne rezerve iz prethodnog perioda, po osnovu uloga koje je IRF CG imao u ovim preduzećima, prenesene su, sa rezervi u okviru kapitala, na teret tekućeg bilansa uspjeha, u iznosu 573.409 €.

Takođe, nastavilo se obezvrjeđenje vrijednosti uloga koji IRF CG ima u zavisnom društvu Turistički centar Durmitor, a koje u kontinuitetu, od osnivanja, posluje sa gubitkom. Ovo obezvrjeđenje, zasnovano na procjeni vrijednosti materijalne imovine društva, koju je izvršio ovlašćeni procjenjivač, na 31.12.2020. godine je iznosilo 1.043.753 €.

Poslovni prihodi su iznosili 12.007.082 € i čine ih prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu od 11.193.937 €. U ovom segmentu je ostvaren rast od 27% zahvaljujući intezivnoj kreditnoj aktivnosti po osnovu direktnih plasmana IRF CG. Prihodi od kamata na depozite oročene tokom 2020.

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2020. GODINU

godine iznosili su 355.654 €. Ostali prihodi (prihodi po osnovu zateznih kamata po kreditima i faktoringu, kao i prihodi od prodaje investicionih nekretnina su ostvareni u iznosu od 457.491 €.

Ukupni rashodi su iznosili kao što je već navedeno 23.585.203 €. Od toga se na troškove ispravke vrijednosti kreditnog portfolia odnosi 15.285.320 €. IRF CG je tokom 2019. godine značajno podržao cjelokupnu privredu, a posebno turistički sektor, što se nastavilo i u 2020. godini, kada je shodno zaključcima Vlade pružena podrška cjelokupnoj privredi za likvidnost, sa posebnim akcentom na turizam i povezane ugrožene djelatnosti, kao odgovor na nastalu pandemiju. Navedeno je uticalo na pojačan kreditni rizik i u krajnjem porast izdvojenih rezervi i ispravki za potencijalne kreditne gubitke.

Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi su iznosili 2.307.495 €.

Rashod po osnovu umanjenja vrijednosti uloga u zavisno društvo TC Durmitor za 2020. godinu iznosi 1.043.753 €

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i drugi finansijski rashodi po osnovu izvora finansiranja su u 2020. godini iznosili 3.201.623 €.

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31.decembar 2020. godine, iznosi 457.048.235 €. Rast aktive od 18% uslovljen je rastom kreditnog portfolia tj kategorije dugoročnih plasmana i dugoročnih potraživanja od 31%.

Na kraju 2020. godine iznos kapitala je 78.089.974€, što predstavlja pad od 19% u odnosu na 2019. godinu. Osim gore navedenih troškova koji su uslovlili gubitak u poslovnoj 2020. godini značajan efekat na pad vrijednosti kapitala je vezan za obezvrjeđenje vrijednosti uloga u javnom preduzeću, sada društvu sa ograničenom odgovornošću, "Regionalni vodovod crnogorsko primorje" Budva, u iznosu od 7.243.278 €. IRF CG očekuje da se pitanje ovog uloga riješi u toku 2021. godine, u skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, od 05.aprila 2018. godine, broj 07-1451, koji je predvidio obeštećenje IRF CG, za vrijednost uloga od strane Vlade. U trenutku sastavljanja ovih finansijskih iskaza u toku je usaglašavanje teksta Ugovora između Ministarstva finansija i socijalnog staranja i IRF CG, koji bi trebao da definiše način obeštećenja IRF CG i dinamiku otplate.

Obaveze po osnovu izvora finansiranja na kraju 2020. godine iznose 374.958.483 €, dok su na kraju 2019. godine ove obaveze iznosile 287.957.581 €. Tokom 2020. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke, Razvojne banke Savjeta Evrope i Kineske razvojne banke.

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2020.GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2020	2019
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	301.114.708	230.954.900
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA		
D. OBRTNA SREDSTVA	155.820.189	157.760.786
E. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	113.338	141.670
F. UKUPNA AKTIVA	457.048.235	388.857.354
PASIVA		
A. KAPITAL	78.089.974	96.995.919
I. OSNOVNI KAPITAL	105.518.676	105.326.226
II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
III. EMISIONA PREMIJA		
IV. REZERVE	- 26.271.935	- 18.360.319
VI. NERASPOREDJENI DOBITAK ILI GUBITAK	- 1.156.768	10.030.012
1. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	10.030.012	8.256.996
2. Neraspoređeni dobitak tekuće godine	-	1.773.016
3. Gubitak ranijih godina		
4. Gubitak tekuće godine	11.186.780	
VII. UČEŠĆE KOJE NE OBEZBJEĐUJE KONTROLU		
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	339.296.594	264.533.579
I. DUGOROČNA REZERVISANJA	78.762	71.680
II. DUGOROČNE OBAVEZE	339.217.832	264.461.899
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	46.002	41.157
D. DUGOROČNI ODLOŽENI PRIHODI I PRIMLJENE DONACIJE	-	-
E. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	37.869.058	25.786.665
I KRATKOROČNA REZERVISANJA	-	-
II KRATKOROČNE OBAVEZE	37.869.058	25.786.665
F. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	1.746.607	1.500.034
G. UKUPNA PASIVA	457.048.235	388.857.354

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2020.GODINU

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA		
Pozicija	2020	2019
1. Prihodi od prodaje - neto prihod	12.007.082	9.499.254
2. Promjena vrijednosti zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-	-
3. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	-	-
4. Ostali prihodi iz poslovanja	345.766	195.664
5. Troškovi poslovanja	960.248	1.091.373
6. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	2.307.495	2.136.837
7. Rashodi po osnovu vrijednosnog usklađivanja imovine	1.227.886	758.486
8. Ostali rashodi iz poslovanja	15.878.688	799.848
9. Prihodi po osnovu učešća u kapitalu	-	-
10. Prihodi od ostalih finansijskih ulaganja i zajmova	-	-
11. Ostali pr. po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	45.575	-
12. Vrijednosno usklađivanje kratk. fin sredstava i fin. ulaganja koji su dio ob. imovine	-	-
13. Rashodi po osnovu kamata, kursnih razlika i drugih efekata ugovorene zaštite	3.201.623	2.906.969
14. Poreski rashod perioda	9.262	228.389
15. Dobitak ili gubitak nakon oporezivanja	- 11.186.781	1.773.016